अभ्यासः

1. **एकपदेन उत्तरं लिखत–**

   (क) सिद्धार्थः कस्यां कक्षायां पठति?

   (ख) देशः कस्य तुल्यः अस्ति?

   (ग) 'शन्नोवरुणः' इति कस्याः ध्येयवाक्यम् अस्ति?

   (घ) देशसेवायाः सर्वेषां मार्गाणाम् उद्देश्यं किम्?

   (ङ) सिद्धार्थस्य मित्रं कः?

2. **एकवाक्येन उत्तरं लिखत–**

   (क) बालचरः इत्युक्ते किं ज्ञायते?

   (ख) 'राष्ट्रियछात्रसेनायाः' (एन.सी.सी.) ध्येयवाक्यं किम्?

   (ग) सेनायाः त्रिविधप्रकाराः के सन्ति?

   (घ) बालचरस्य प्रथमा प्रतिज्ञा का अस्ति?

   (ङ) छात्रजीवने देशसेवायाः मार्गौ कौ?

3. **रेखाङ्कितपदम् आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत–**

   (क) <u>सिद्धार्थः</u> सप्तम्यां कक्षायां पठति।

   (ख) गणवेशधारिणः वयं <u>बालचराः</u> स्मः।

   (ग) <u>"सर्वेषां सहायता"</u> इति द्वितीया प्रतिज्ञा।

   (घ) जलसेना <u>जलमार्गात्</u> देशसुरक्षां करोति।

   (ङ) बालचरः एकं ग्रामं <u>जनसेवायै</u> गच्छति।

4. **मेलनं कुरुत–**

	(अ)	(ब)
(क)	शन्नोवरुणः	वायुसेना
(ख)	एकता अनुशासनञ्च	जलसेना
(ग)	नभः स्पृशं दीप्तम्	राष्ट्रियछात्रसेना
(घ)	सेवा अस्माकं धर्मः	स्थलसेना

5. कोष्ठकात् चित्वा वाक्यानि रचयत–

अहम्
भवान्
वयम्

पठति, अनुपालयामः, लिखामि।
गच्छामि, गच्छति, कुर्मः।
प्रेरयति, विचरामः, करोमि।
रक्षति, गच्छामः, प्रेरयामि।
शृणोमि, भवामः, करोमि।

6. उदाहरणानुगुणं रूपाणि लिखत–

प्रथमपुरुषः

	धातुः	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
यथा-	(वर्तमाने-लट्) गम्	गच्छति	गच्छतः	गच्छन्ति
	(आज्ञायां-लोट्) गम्	गच्छतु (गच्छ् + अतु)	गच्छताम् (गच्छ् + अताम्)	गच्छन्तु (गच्छ् + अन्तु)
	(क) लिख्			
	(ख) दृश् (पश्य्)			
	(ग) वद्			
	(घ) क्रीड्			
	(ङ) उपविश्			

मध्यमपुरुषः

	धातुः	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
यथा-	(वर्तमाने-लट्) गम्	गच्छसि	गच्छथः	गच्छथ
	(आज्ञायां-लोट्) गम्	गच्छ (गच्छ् + अ)	गच्छतम् (गच्छ् + अतम्)	गच्छत (गच्छ् + अत)
	(क) लिख्			
	(ख) दृश् (पश्य्)			
	(ग) वद्			
	(घ) क्रीड्			
	(ङ) उपविश्			

उत्तमपुरुषः

	धातुः	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
यथा-	(वर्तमाने-लट्) गम्	गच्छामि	गच्छावः	गच्छामः
	(आज्ञायां-लोट्) गम्	गच्छानि	गच्छाव	गच्छाम
		(गच्छ् + आनि)	(गच्छ् + आव)	(गच्छ् + आम)
	(क) लिख्			
	(ख) दृश् (पश्य्)			
	(ग) वद्			
	(ङ) उपविश्			
	(घ) क्रीड्			

7. कोष्ठके प्रदत्तशब्दैः रिक्तस्थानानि पूरयत–

(कक्षायां, ग्रामम्, सेवासंस्था, मातृतुल्यः, सेना, बालचराः, ताः प्रतिज्ञाः, मार्गाभ्याम्)

(क) कस्यां .... (ख) एकं ....

(ग) एका .... (घ) गणवेशधारिणः ....

(ङ) काः प्रतिज्ञाः .... (च) देशः ....

(छ) एताभ्यां .... (ज) एषा ....

योग्यताविस्तारः–

- **बालचरसंस्थायां षड्वर्षात् आरभ्य षष्टिवर्षपर्यन्तं सेवां कर्तुं शक्नुमः–**

तत्र बालकानां/पुरुषाणां		योग्यताक्रमः	बालिकानां/महिलानां योग्यताक्रमः
	वर्षतः + ...	योग्यता	योग्यता
	6 + ...	कब	बुलबुल
	10 + ...	स्काउट	गाइड
	16 + ...	रोवर	रेञ्जर

अध्यापकसाहाय्येन अधिकं जानन्तु।

वयं राष्ट्रे जागृयाम पुरोहिताः।